

สภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

Flexible Educational Management for Marginalized Children in Primary Schools in Mae Ai District, Chiang Mai Province

วิลาวัลย์ คำสุข^{1*}, สubin พรเวียง² และ ภัทรมนัส ศรีตรรกูล³

Wilawan Camesook^{1*}, Suban Pornwiang² and Phattharamanat Sritrakul³

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Graduate student, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Chiang Mai University.

² รองศาสตราจารย์, ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² Associate Professor, Department of Educational Foundations and Development, Faculty of Education, Chiang Mai University.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ Assistant Professor, Department of Educational Foundations and Development, Faculty of Education, Chiang Mai University.

* Corresponding author, E-mail: Saipaan999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 72 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียน ความยืดหยุ่นด้านการจัดการเรียนการสอน และความยืดหยุ่นด้านการวัดผล ประเมินผลและนำมาตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหามีค่าเท่ากับ 0.87 จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกองค์ประกอบมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยสถานศึกษามีความพยายามปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนและบริบทของชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น, เด็กชายขอบ, โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ

Abstract

This research article aimed to examine the conditions of flexible education management for marginalized children in primary schools in Mae Ai District, Chiang Mai Province. The sample consisted of 72 school administrators and academic affairs teachers, selected through purposive sampling. The research instrument was a questionnaire

covering three components: flexibility in learning time, instructional management, and assessment and evaluation, with content validity verified using the Index of Item-Objective Congruence (IOC). Data were analyzed using mean and standard deviation. The findings indicated that the overall condition of flexible education management was at a moderate level; similarly, all individual components were also rated at a moderate level. Schools have made efforts to adapt learning management practices to accommodate learners' differences and align with the community context.

Keywords: Flexible Education, Marginalized Children, Primary Schools in Mae Ai District

บทนำ

ในปัจจุบันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ ให้สามารถแข่งขันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง ควบคู่กับการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการสำคัญของการจัดการศึกษา ให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ในบริบทของโลกยุคดิจิทัลและโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ที่มีลักษณะตายตัวไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แนวคิดการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น (Flexible Education) จึงได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเวลา สถานที่ วิธีการเรียนรู้ และรูปแบบการประเมินผลได้ตามศักยภาพและบริบทของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นที่สำคัญ และทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ที่มองว่าการเรียนรู้เกิดจากการสร้างองค์ความรู้ผ่านประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (นันทวัน ทองพิทักษ์, 2557) การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสามารถช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา และลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนได้ (Xavier & Meneses, 2021) รวมถึงช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย (Youngshin Lim, 2024) โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ชายขอบที่มีความซับซ้อนด้านสังคม วัฒนธรรม และภาษา

ในบริบทของพื้นที่ชายขอบโดยเฉพาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม ผู้เรียนจำนวนหนึ่งอยู่ในกลุ่มเด็กชายขอบที่เผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความยากจน การย้ายถิ่นฐาน และการขาดโอกาสทางการศึกษา ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเสี่ยงต่อการออกกลางคันสูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพัฒนาการของเด็กได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายระดับ ทั้งครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และนโยบายของรัฐ จากข้อมูลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่ามีเด็กตกหล่นทางการศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่เมาะจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบการจัดการศึกษา ที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของ

ผู้เรียนกลุ่มนี้ได้้อย่างเพียงพอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 3 ได้สำรวจเด็กที่ออกกลางคัน ตามโครงการ Thailand Zero Dropout มีเด็กตกหล่น จำนวน 12,085 คน ในอำเภอแม่เอยตกหล่น 1,932 คน โดยมีสาเหตุจาก 1.ต้องย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครองบ่อยครั้ง 2.ไม่เรียน-ต้องทำงานเพื่อหารายได้ 3.ปัญหาพฤติกรรม (เด็กแว้น ติดยา) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3, 2568)

ทั้งนี้โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนของจังหวัดเชียงใหม่ติดกับประเทศเมียนมาร์ มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม นักเรียนส่วนใหญ่อาจมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน หรือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ความหลากหลายของผู้เรียน นักเรียนในโรงเรียนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านพื้นฐานความรู้ ภาษา วัฒนธรรม และความต้องการพิเศษ ความต้องการของชุมชน การจัดการศึกษาควรมีความเหมาะสมยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชน ทั้งในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาทักษะ ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพในพื้นที่ แต่การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่เอย ในปัจจุบันไม่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย ตอบสนองต่อความต้องการผู้เรียนและชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนออกกลางคันเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุความจำเป็นดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษา ในบริบทจริงอันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพของเด็กชายขอบ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ในการดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและไม่ถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ในการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยจัดลำดับเนื้อหาสาระที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางและการศึกษาที่ยืดหยุ่น

ในมิติทางการศึกษา "แนวทาง" (Approach/Guidelines) หมายถึง กรอบแนวความคิดหรือแผนปฏิบัติการที่มีระบบ มีหลักการและขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเฉพาะ จึงนำไปสู่แนวคิด "การศึกษาที่ยืดหยุ่น" (Flexible Education) อันเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเลือกเวลา สถานที่ วิธีการ และ

จังหวะการเรียนรู้ตามความเหมาะสมองค์ประกอบของความยืดหยุ่นประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ ความยืดหยุ่นด้านเวลา สถานที่ วิธีการเรียนรู้ เนื้อหา และการวัดผลประเมินผล แนวคิดนี้มีรากฐานมาจาก ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence Theory) ที่ยอมรับความหลากหลายของสติปัญญาในแต่ละบุคคล และทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนสร้างความรู้ผ่านประสบการณ์และ ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในทฤษฎีการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning) เพื่อตอบสนองผู้เรียนแบบทันที

การวิจัยครั้งนี้ องค์กรประกอบด้านสถานที่ วิธีการเรียนรู้ และเนื้อหาการเรียนรู้ ได้ถูกบูรณาการ รวมอยู่ในมิติของ “ความยืดหยุ่นด้านการจัดการเรียนการสอน” เนื่องจากทั้งสามองค์ประกอบล้วนเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการออกแบบ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้สอนโดยตรงที่จะสามารถ ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนในพื้นที่ชายขอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บริบทเด็กชายขอบและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

"เด็กชายขอบ" (Marginalized Childrens) ในบริบทการศึกษา หมายถึง กลุ่มเด็กชายที่ถูกผลักให้อยู่นอกกระแสหลักของสังคม ประสบปัญหาความยากจน ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ หรือสถานภาพ ครอบครัวที่ไม่มั่นคง ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและมีอัตราการออกกลางคันสูง Noguera (2008) การทำความเข้าใจสภาพปัญหาของเด็กกลุ่มนี้จำเป็นต้องใช้ ทฤษฎีระบบนิเวศ (Ecological Systems Theory) ของ Bronfenbrenner (1979) เพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กกับระบบต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับครอบครัว (Microsystem) ที่อาจขาดความพร้อม ไปจนถึงระดับนโยบาย (Macrosystem) ที่อาจไม่เอื้อต่อวิถีชีวิตจริงในพื้นที่ชายแดน

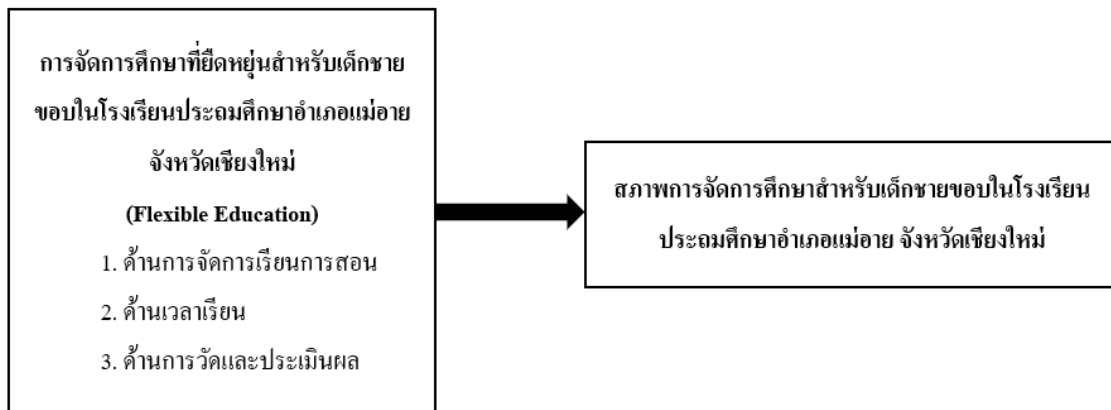
พฤติกรรมและการตัดสินใจของเด็กชายขอบ ยังอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีการติดฉลาก (Labeling Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการที่สังคมหรือโรงเรียนประทับตราว่าพวกเขาเป็น "เด็กปัญหา" อาจส่งผลให้เด็ก แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนตามฉลากนั้น สอดคล้องกับ ทฤษฎีความเครียดทางสังคม (Social Strain Theory) ที่ระบุว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่สังคมกำหนดกับ ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจที่เด็กเผชิญอยู่ และ ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) ที่อธิบายว่าการ ขาดแคลนเครือข่ายสนับสนุนและทรัพยากรทางสังคม เป็นอุปสรรคสำคัญที่จำกัดโอกาสในการพัฒนา ตนเองของเด็กชายขอบ

3. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน สอดคล้องกับนโยบาย Thailand Zero Dropout และแผนการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำและ สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กออกกลางคันมาจากปัญหา เศรษฐกิจ ความรุนแรงในสถานศึกษา และหลักสูตรที่ไม่ดึงดูดใจ แนวทางการแก้ไขจึงต้องเน้นการบริหาร จัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เช่น การ สร้างทักษะผู้ประกอบการ หรือการใช้โมเดลการเรียนรู้ที่ปรับตามมิติของเวลาและเนื้อหา ซึ่งผลการวิจัย ส่วนใหญ่ยืนยันว่าการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะชีวิต ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 306 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 72 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 36 คน และ 2) ครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 36 คน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากต้องการข้อมูลจากผู้ที่มิพบาทโดยตรงในการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและครูวิชาการ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้านวิธีนี้ ช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในบริบทพื้นที่ชายขอบและเหมาะกับการศึกษาที่มุ่งเน้นความเข้าใจเชิงบริบทของเด็กชายขอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น แนวคิดเกี่ยวกับเด็กชายขอบ และองค์ประกอบของการจัดการศึกษา จากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขต

3) สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของเนื้อหา ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของวิจัย

4) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา ตลอดจนความชัดเจนครบถ้วนสมบูรณ์และความครอบคลุมของข้อคำถาม แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำแบบสอบถามตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ โดย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 0.87

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชาย ขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นในรายละเอียดของหัวข้อและประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ในการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบ จำนวน 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

- 1) ความยืดหยุ่นด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 10 ข้อ
- 2) ความยืดหยุ่นด้านการเวลาเรียน จำนวน 10 ข้อ
- 3) ความยืดหยุ่นด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 10 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. จัดเตรียมแบบสอบถามสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบ ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ในรูปแบบออนไลน์ (Google Forms) กำหนดให้มีการลงชื่อเข้าใช้ 1 บัญชีสามารถตอบแบบสอบถามได้เพียง 1 ครั้งเท่านั้น
2. ประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านเจ้าหน้าที่ธุรการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากแบบสอบถาม ซึ่งได้รับข้อมูลกลับคืนมาที่มีความสมบูรณ์จำนวน 72 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากนั้นเข้าสู่กระบวนการแปลผลข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปรความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2563) ดังนี้

- 4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติ มากที่สุด
- 3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติ มาก
- 2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติ ปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติ น้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติ น้อยที่สุด

จากนั้น ทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยอ่านทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้มา และกำหนดประเด็นหลักจัดหมวดหมู่ของเรื่องและตีความหมายเชื่อมโยงข้อมูล ตรวจสอบความหมาย และข้อมูลว่ามีความสมบูรณ์และความละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์หรือไม่ เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและนำไปสู่การเรียบเรียงเนื้อหา ซึ่งนำไปสู่ผลของการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ในการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสามด้าน ได้แก่ ความยืดหยุ่นด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเวลาเรียน และด้านการวัดและประเมินผล แต่ละด้านประกอบไปด้วยหัวข้อในการศึกษาด้านละ 10 หัวข้อ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความยืดหยุ่นด้านการจัดการเรียนการสอน (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การแปลผลสภาพปัจจุบัน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. เข้าใจหลักการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของเด็กชายขอบ	2.61	0.32	ปานกลาง
2. ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน	2.76	0.56	ปานกลาง
3. วิเคราะห์วิธีการเชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนกับประสบการณ์ชีวิตและสภาพแวดล้อมของเด็กชายขอบ	2.74	0.57	ปานกลาง
4. เข้าใจและสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบรายบุคคล (Individualized Learning)	2.43	0.44	น้อย
5. รู้และสามารถระบุวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้รู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน	3.01	0.67	ปานกลาง
6. เข้าใจหลักการและสามารถประยุกต์การใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนควบคู่กับภาษาไทย	3.03	0.64	ปานกลาง
7. พัฒนาและปรับใช้สื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.37	0.49	น้อย
8. วางแผนและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ	3.09	0.38	ปานกลาง
9. เข้าใจและสามารถบูรณาการเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้	2.61	0.68	ปานกลาง
10. สร้างและรักษาบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม	3.18	0.78	ปานกลาง
รวม	2.78	0.55	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่าความยืดหยุ่นด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.78) สะท้อนว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานในระดับหนึ่งแต่ยังต้องพัฒนาเพิ่มเติม โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ได้แก่ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ($\bar{x}$ = 3.18) และการจัดกิจกรรม

เสริมทักษะชีวิตและอาชีพ ($\bar{X}$ = 3.09) อยู่ในระดับปานกลาง ขณะเดียวกันการใช้ภาษาท้องถิ่นและภูมิปัญญาชุมชนก็มีแนวโน้มที่ดี ส่วนประเด็นที่ยังอยู่ระดับน้อย เช่น การออกแบบการเรียนรู้อย่างบุคคลและปรับใช้สื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตารางที่ 2 ความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียน (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลสภาพปัจจุบัน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เข้าใจและสามารถกำหนดเวลาเรียนที่สอดคล้องกับฤดูกาลและกิจกรรมทางวัฒนธรรม	3.03	0.75	ปานกลาง
2. จัดและบริหารการเรียนชดเชยและการเรียนเสริมสำหรับเด็กชายขอบ	2.67	0.56	ปานกลาง
3. ออกแบบและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนและในชุมชน	2.53	0.59	ปานกลาง
4. เข้าใจวิธีการและสามารถประสานงานกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดเวลาเรียนที่เหมาะสม	1.59	0.89	น้อย
5. ปรับและจัดการตารางเรียนเพื่อรองรับกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณี	3.02	0.53	ปานกลาง
6. เข้าใจหลักการและสามารถปรับเวลาเข้า-ออกโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพการเดินทาง	3.04	0.71	ปานกลาง
7. รู้และมีการนำระบบการเรียนแบบ on-hand และ online ไปใช้	4.16	0.48	มาก
8. จัดและประยุกต์ใช้ตารางเรียนแบบบล็อก (Block Schedule)	1.51	0.61	น้อย
9. พัฒนาและจัดการระบบการเรียนทางเลือกในช่วงที่นักเรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้	2.55	0.57	ปานกลาง
10. เข้าใจและสามารถบูรณาการเวลาเรียนกับการทำงานหรือฝึกอาชีพ	3.02	0.76	ปานกลาง
รวม	2.71	0.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.71) แสดงว่าสถานศึกษามีการปรับตัวในระดับหนึ่ง โดยประเด็นที่โดดเด่นคือการใช้รูปแบบการเรียนแบบ on-hand และ online ($\bar{X}$ = 4.16) อยู่ในระดับมาก รวมถึงการปรับเวลาเรียนให้สอดคล้องกับบริบทและการเดินทางอยู่ในแนวโน้มที่ดี ในส่วนการประสานงานกับผู้ปกครอง ($\bar{X}$ = 1.59) และการใช้ตารางเรียนแบบบล็อก ($\bar{X}$ = 1.51) อยู่ในระดับน้อย สะท้อนข้อจำกัดในการบริหารจัดการเวลาเรียน ขณะที่การจัดการเรียนเสริมและระบบการเรียนทางเลือกยังอยู่ในระดับปานกลางและควรพัฒนาเพิ่มเติม

ตารางที่ 3 ความยืดหยุ่นด้านการวัดผลประเมินผล (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการ แปลผลสภาพปัจจุบัน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. กำหนดและปรับใช้เกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับ ความสามารถของเด็กชายขอบ	2.78	0.63	ปานกลาง
2. เข้าใจและสามารถเลือกใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย (ชิ้นงาน การสังเกต การสัมภาษณ์)	2.93	0.69	ปานกลาง
3. ออกแบบและดำเนินการประเมินจากการปฏิบัติจริง (Performance Assessment)	3.14	0.53	ปานกลาง
4. วัดและประเมินทักษะชีวิตและสมรรถนะของเด็กชายขอบ	3.22	0.89	ปานกลาง
5. เข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ภาษาแม่หรือภาษาท้องถิ่นใน การประเมินความรู้ความเข้าใจ	1.56	0.83	น้อย
6. ใช้และวิเคราะห์ผลการประเมินแบบต่อเนื่องและให้ข้อมูล ย้อนกลับทันที	2.83	0.55	ปานกลาง
7. พัฒนาและปรับใช้เครื่องมือประเมินที่ลดการพึ่งพาทักษะการ อ่าน-เขียน (เช่น ใช้ข้อสอบแบบภาพ สัญลักษณ์ หรือสื่อประสม ประเมินด้วยการสาธิต)	2.93	0.57	ปานกลาง
8. เข้าใจและสามารถจัดการประเมินแบบมีส่วนร่วมจากชุมชน และผู้ปกครอง	2.86	0.77	ปานกลาง
9. วางแผนและดำเนินการประเมินแบบยืดหยุ่นสำหรับผู้ ขาดสอบหรือมีข้อจำกัด	3.24	0.67	ปานกลาง
10. ประยุกต์ใช้การประเมินตนเองและการประเมินโดยเพื่อน	2.64	0.53	ปานกลาง
รวม	2.81	0.67	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 ความยืดหยุ่นด้านการวัดและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.81) สะท้อนว่าสถานศึกษามีการปรับใช้วิธีประเมินที่หลากหลายในระดับหนึ่ง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ได้แก่ การประเมินทักษะชีวิตและสมรรถนะของเด็กชายขอบ ($\bar{X}$ = 3.22) และการประเมินแบบยืดหยุ่นสำหรับผู้ขาดสอบหรือผู้มีข้อจำกัด ($\bar{X}$ = 3.24) อยู่ในระดับปานกลาง การใช้ภาษาแม่หรือภาษาท้องถิ่นในการประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำ ($\bar{X}$ = 1.56) อยู่ในระดับน้อย ขณะที่การใช้เครื่องมือประเมินทางเลือกและการมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความยืดหยุ่นด้านการจัดการเรียนการสอน

ผลการศึกษาความยืดหยุ่นด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษา

อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าสถานศึกษาและครุมีความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนในระดับหนึ่ง แต่การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดที่ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาไปสู่ระดับสูงได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และบริบทของพื้นที่ชายแดนที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่าประเด็นที่มีความโดดเด่น คือ การสร้างและรักษาบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และเคารพความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและกล้าแสดงออก

ในด้านการจัดการเรียนการสอน ครุมีความพยายามปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนรู้รายบุคคล การพัฒนาและปรับใช้สื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สะท้อนถึงความพยายามเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน นอกจากนี้ครุยังมีการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ไม่เฉพาะด้านวิชาการเท่านั้น การดำเนินงานยังอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา ภาระงาน และทรัพยากรทางการศึกษา ในขณะที่เดียวกันการเชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนกับประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน และการใช้ภาษาท้องถิ่นควบคู่กับภาษาไทยยังเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม เนื่องจากผู้เรียนมีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญของสถานศึกษาในพื้นที่ชายขอบอีกทั้งการบูรณาการเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับไม่สูงนัก สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานความพร้อมของครุ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนการสอนมีแนวโน้มพัฒนาไปในทิศทางที่ดี และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนมากขึ้น แต่ยังคงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในด้านการพัฒนาหลักสูตร การใช้เทคโนโลยีและการบูรณาการภาษาและวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียน

ผลการศึกษาความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียนในการจัดการศึกษา สำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางสะท้อนว่าสถานศึกษามีความพยายามปรับรูปแบบเวลาเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในระดับหนึ่ง ทั้งด้านวิถีชีวิตการเดินทางและวัฒนธรรมชุมชน การพัฒนาระบบเวลาเรียนที่ยืดหยุ่นอย่างแท้จริงยังต้องอาศัยการปรับตัวทั้งในระดับนโยบายและการบริหารจัดการของสถานศึกษา เนื่องจากหลายประเด็นยังดำเนินการได้เพียงระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่าการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางเลือก เช่น on-hand และ online เป็นประเด็นที่โดดเด่นมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ไม่สามารถมาโรงเรียนได้ตามปกติ นอกจากนี้ สถานศึกษายังมีความพยายามปรับเวลาเช้า – ออกโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพการเดินทางของผู้เรียน รวมถึงการกำหนดเวลาเรียนให้สอดคล้องกับฤดูกาลและกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ประเพณีท้องถิ่นและการประกอบอาชีพของครอบครัว

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการเชื่อมโยงกับชุมชน พบว่ามีการดำเนินงานในระดับปานกลาง สะท้อนถึงความพยายามของครูในการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนแต่ยังมีข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร และภาระงานขณะเดียวกันการจัดการเรียนชดเชย การเรียนเสริม และระบบการเรียนทางเลือกสำหรับผู้เรียนที่ไม่สามารถมาโรงเรียนได้ ยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาพยายามลดผลกระทบจากการขาดเรียน แต่ยังคงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การประสานงานกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดเวลาเรียน และการใช้ตารางเรียนแบบบล็อกยังอยู่ในระดับต่ำ สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการและความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

สรุปผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดเวลาเรียนมีแนวโน้มพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและชุมชนมากขึ้น แต่ยังคงจำเป็นต้องพัฒนากลไกการบริหารจัดการเวลาเรียนและเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

3. ความยืดหยุ่นด้านการวัดผลประเมินผล

ผลการศึกษาความยืดหยุ่นด้านการวัดผลประเมินผล สำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความพยายามในการพัฒนาแนวทางการวัด และประเมินผลที่สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของผู้เรียนกลุ่มเด็กชายขอบในระดับหนึ่ง การดำเนินการยังคงมีข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลให้การพัฒนาระบบการประเมินผลที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ครูมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน รวมถึงการเลือกใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากชิ้นงาน การสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามในการปรับรูปแบบการประเมินให้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน นอกจากนี้ ครูยังมีแนวโน้มในการใช้การประเมินจากการปฏิบัติจริง รวมถึงการวัดและประเมินทักษะชีวิตและสมรรถนะของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญ ในการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กชายขอบที่อาจมีข้อจำกัดด้านทักษะทางวิชาการหรือภาษา ในขณะเดียวกันการใช้ผลการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนความก้าวหน้าของผู้เรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง ที่มีการดำเนินการในระดับปานกลางแสดงให้เห็นว่าครูมีความพยายามนำกระบวนการประเมินมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าครูมีความพยายามพัฒนาเครื่องมือการประเมินที่ลดการพึ่งพาทักษะการอ่านและการเขียน เช่น การใช้ภาพ สัญลักษณ์ สื่อประสมหรือการประเมินผ่านการสาธิต ซึ่งถือเป็นแนวทางที่ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้านภาษาและการสื่อสารสามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม

แนวโน้มการดำเนินการในระดับปานกลาง คือการเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการวางแผนการประเมินแบบยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนที่มีข้อจำกัดในการเข้าสอบหรือมีเงื่อนไขทางชีวิตที่แตกต่างกัน แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของสถานศึกษา ในการสร้างระบบการประเมินที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและวิถีชีวิตของผู้เรียนในพื้นที่อย่างไรก็ตามประเด็นที่ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ คือ การประยุกต์ใช้ภาษาแม่หรือ

ภาษาท้องถิ่นในการประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งมีแนวโน้มการดำเนินการในระดับต่ำสะท้อนให้เห็นว่าการนำภาษาแม่มาใช้ในกระบวนการวัดและประเมินผลยังคงเผชิญกับข้อจำกัด ทั้งในด้านแนวทางปฏิบัติเครื่องมือประเมิน ตลอดจนความพร้อมของครูในการใช้ภาษาท้องถิ่นในกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้

โดยสรุปผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการวัดและประเมินผล สำหรับเด็กชายขอบในสถานศึกษายังอยู่ในช่วงของการพัฒนา แม้ว่าครูจะมีความพยายามในการปรับรูปแบบการประเมินให้หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนมากขึ้น แต่ยังคงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านการพัฒนาเครื่องมือประเมินที่เหมาะสมกับความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพครูในการใช้แนวทางการประเมินที่ยืดหยุ่น เพื่อให้กระบวนการวัดและประเมินผลสามารถสะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียนได้อย่างรอบด้านและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น สำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความพยายาม ในการปรับรูปแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามการดำเนินการยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่ระดับสูงได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษา บุคลากร และบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่ชายขอบ ซึ่งมีความซับซ้อนและท้าทายต่อการจัดการศึกษา

ประการแรก ผลการศึกษาด้านความยืดหยุ่นด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยมีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบรายบุคคล การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น (Flexible Education) ที่เน้นการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามศักยภาพ ความสนใจ และบริบทของตนเองนอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ที่มองว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนสร้างความรู้ผ่านประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ระดับการดำเนินงานที่ยังอยู่ในระดับปานกลางอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดหลายประการ เช่น ภาระงานของครู ความขาดแคลนสื่อและทรัพยากรทางการศึกษารวมถึงข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งส่งผลให้ครูไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ผู้เรียนในพื้นที่ชายขอบยังมีความหลากหลายด้านภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาที่ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก

ประการที่สอง ผลการศึกษาด้านความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน โดยสถานศึกษามีความพยายามปรับรูปแบบเวลาเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน เช่น การปรับเวลาเข้า-ออกโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพการเดินทางของผู้เรียน การจัดรูปแบบการเรียนรู้ทางเลือก เช่น การเรียนแบบ On-line และ On-hand รวมถึงการคำนึงถึงกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนผล

การศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของสถานศึกษาในการนำแนวคิดการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นมาใช้ในการบริหารจัดการเวลาเรียนของผู้เรียน การปรับระบบเวลาเรียนให้มีความยืดหยุ่นอย่างแท้จริงยังคงเป็นความท้าทาย ซึ่งผลการวิจัยในด้านนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Xavier และ Meneses (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าการออกแบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นสามารถช่วยเพิ่มโอกาส ในการเข้าถึงการศึกษา และลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนได้

ประการที่สาม ผลการศึกษาด้านความยืดหยุ่นด้านการวัดผลประเมินผล พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยครูมีความพยายามใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากชิ้นงาน การประเมินจากการปฏิบัติจริงและการประเมินทักษะชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดการประเมิน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ที่มุ่งเน้นการใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และการประเมินระหว่างเรียนและวิธีประเมินที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะในชั้นเรียนที่มีผู้เรียนหลากหลายทางสังคม ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้ครูสามารถตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้ดีขึ้น (Youngshin Lim, 2024) อย่างไรก็ตามการนำภาษาแม่หรือภาษาท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการประเมินผล ยังคงมีข้อจำกัด ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายของระบบการศึกษาในการรองรับความหลากหลายทางภาษา และวัฒนธรรมของผู้เรียนในพื้นที่ชายขอบ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลการศึกษาในภาพรวมสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีระบบนิเวศทางสังคมของ Bronfenbrenner ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาของเด็กได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ไปจนถึงระดับนโยบายของรัฐ เด็กชายขอบในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ อาจเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ความยากจน การย้ายถิ่นฐานของครอบครัว และความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียนอย่างรอบด้าน การจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

โดยสรุปผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวโน้มการพัฒนาในทิศทางที่ดี แต่ยังคงต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนเพิ่มเติมทั้งในด้านนโยบาย การพัฒนาศักยภาพครู การพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง และช่วยลดปัญหาการออกกลางคันของเด็กชายขอบในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านผลการวิจัย

1. สถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นโดยเฉพาะการออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียน การใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน
2. สถานศึกษาควรปรับรูปแบบการจัดการเวลาเรียนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เช่น การจัดการเรียนรู้ นอกห้องเรียน การเรียนรู้ในชุมชนหรือการใช้ระบบการเรียนทางเลือก เพื่อรองรับผู้เรียนที่มีข้อจำกัดในการ

มาเรียน

3. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองในการจัดการศึกษา เช่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ในชุมชน หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบหรือโมเดลการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น สำหรับเด็กชายขอบในพื้นที่ชายขอบโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อทดลองและพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่จริง

2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เช่น โรงเรียนชายแดนหรือโรงเรียนในพื้นที่ชาติพันธุ์ เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสม

3. ควรศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีการศึกษาและการเรียนรู้แบบดิจิทัล ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

นันทวัน ทองพิทักษ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นสำหรับนักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

แบบยืดหยุ่นสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง | Veridian

E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)

บุญชม ศรีสะอาด. (2563). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127

ตอนที่ 49 ก หน้า 1-39.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. (2565).

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. (2568). จ๊ก เซาะ หยู ปฏิบัติการตามหา

นักเรียนที่ตกหล่น. <https://cmarea3.go.th/2567/จ๊ก-เซาะ-หยู-ปฏิบัติกา/>

Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Harvard University Press.

Noguera, P. A. (2008). The trouble with Black boys: And other reflections on race, equity, and the future of public education. Jossey-Bass/Wiley.

Xavier, M., & Meneses, J. (2021). The Tensions Between Student Dropout and Flexibility in Learning Design: The Voices of Professors in Open Online Higher Education. The International Review of Research in Open and Distributed Learning, 22(4), 72–88.

Youngshin Lim. (2024). Classroom heterogeneity and assessment for learning: Evidence from 47 countries using TALIS 2018. Studies in Educational Evaluation. 83, 101375. doi:10.1016/j.stueduc .2024.101375